

Institut des Réviseurs d'Entreprises
Institut Royal
Instituut van de Bedrijfsrevisoren
Koninklijk Instituut

**Vlaamse
overheid**

Globale afsprakennota Single Audit afgesloten tussen

De *Inspectie van Financiën*, geaccrediteerd bij de Vlaamse Regering, vertegenwoordigd door de heer Bart Tommelein, Vlaamse minister van Begroting, Financiën en Energie, en de heer Daniel Ketels, inspecteur-generaal van Financiën, coördinator

En

Het Departement Financiën en Begroting vertegenwoordigd door de heer Bart Tommelein, Vlaamse minister van Begroting, Financiën en Energie, en de heer Koen Algoed, secretaris-generaal van het Departement Financiën en Begroting

En

Het *Rekenhof*, vertegenwoordigd door de heer Ignace Desomer, voorzitter van het Rekenhof

En

Het *Instituut van de Bedrijfsrevisoren* (IBR), vertegenwoordigd door de heer Thierry Dupont, voorzitter en de heer Tom Meuleman, ondervoorzitter

En

Het intern verzelfstandigd agentschap *Audit Vlaanderen*, vertegenwoordigd door de heer Luc Discry, voorzitter van het auditcomité van de Vlaamse Administratie, de heer Jean-Pierre Bostoën, voorzitter van het auditcomité van de lokale besturen en de heer Eddy Guilliams, administrateur-generaal van Audit Vlaanderen

En

De *Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen* (VAA), vertegenwoordigd door de heer Tony Mortier, Inspecteur van Financiën

Hierna worden de ondertekenaars van de afsprakennota gemeenschappelijk "partijen" genoemd.

Wordt het volgende overeengekomen:

A. Situering

Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën, geaccrediteerd bij de Vlaamse Regering, staat de Vlaamse Regering bij in het kader van de begrotingscontrole en -opmaak (art. 51 van de bijzondere Financieringswet van 16/01/1989 houdende regeling van de begrotingscontrole en -opmaak). Voor wat hun bevoegdheden betreft is deze afsprakennota beperkt tot de toepassing van artikel 25 van het besluit van de Vlaamse Regering van 19/01/2001 houdende regeling van de begrotingscontrole en -opmaak inzake bijzondere audits zoals bepaald in hoofdstuk 2 van het BVR van 7 september 2012 betreffende controle en single audit.

Instituut van de Bedrijfsrevisoren

De bedrijfsrevisor controleert het getrouwe beeld van de jaarrekening. In dit kader onderzoekt hij het aangepaste karakter en de werking van de administratieve en boekhoudkundige organisatie, gericht op de financiële rapportering. Bij de uitvoering van deze opdracht houdt hij rekening met de mogelijkheid van fraude.

Art.50 van het rekendecreet stelt dat de jaarrekeningen van bepaalde Vlaamse rechtspersonen moeten worden gecertificeerd door een bedrijfsrevisor. Wat deze certificeringsopdracht inhoudt, wordt concreet ingevuld door het Besluit Vlaamse Regering van 07/09/2012 art.9 betreffende controle en single audit en het Besluit Vlaamse Regering van 09/10/2015 art.7 betreffende controle en single audit die van toepassing is op de universiteiten, hogescholen en een aantal andere ambtshalve geregistreerde instellingen voor hoger onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap.

Rekenhof

Het Rekenhof staat de volksvertegenwoordiging bij in haar controle op de uitvoerende macht. Het oefent die taak uit ten aanzien van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, de openbare instellingen en de provincies. Het Rekenhof onderwerpt de verrichtingen van deze overheden aan een financiële controle, een wettigheidscontrole en een controle op de goede besteding van de openbare gelden en rapporteert de resultaten van die controles aan de onderscheiden parlementen.

Audit Vlaanderen

Audit Vlaanderen is opgericht door het auditdecreet van 5 juli 2013 en heeft tot taak:

1. De interne controle of organisatiebeheersing van de entiteiten van zijn werkterrein te evalueren, de adequaatheid en effectiviteit ervan na te gaan en aanbevelingen te formuleren tot verbetering ervan. Daartoe voert Audit Vlaanderen diverse soorten audits uit.
Interne controle of organisatiebeheersing omvat het geheel van maatregelen en procedures dat ontworpen is om een redelijke zekerheid te verschaffen dat men:
  - a) De vastgelegde doelstellingen bereikt en de risico's om deze te bereiken kent en beheerst;
  - b) De relevante wetgeving en procedures naleeft;
  - c) Over betrouwbare financiële en beheersinformatie beschikt;
  - d) Op een effectieve en efficiënte wijze werkt en de beschikbare middelen economisch inzet;
  - e) De activa beschermt en fraude voorkomt.
2. In geval van indicaties van mogelijke onregelmatigheden forensische audits uit te voeren bij de entiteiten van zijn werkterrein en daarover te rapporteren.
3. De geformuleerde aanbevelingen op te volgen. Het management is verantwoordelijk voor de implementatie ervan.

Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen

De Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen is conform art. 25 van Verordening (EU) nr.1299/2013 en art. 127 van Verordening 1303/2013, verantwoordelijk voor het verifiëren van de goede werking van de beheers- en controlesystemen welke worden opgesteld in het kader van de Europese Structuurfondsen - ESF, EFRO, INTERREG, en EIF. Deze functie wordt waargenomen door de Vlaamse Auditautoriteit

Departement Financiën en Begroting

Het Departement Financiën en Begroting stelt als administratie van de minister bevoegd voor Financiën en Begroting de algemene rekeningen op, staat in voor de consolidatie en heeft een rol in het bepalen van de rapporteringsmodaliteiten en het overmaken van de rekeningen van de Vlaamse rechtspersonen aan het Rekenhof. Het is ook de opdracht van het Departement Financiën en Begroting de overheidsopdracht m.b.t. het aanstellen van bedrijfsrevisoren, te coördineren.

De opdracht van het Departement Financiën en Begroting vloeit voort uit o.m. art. 30, 31, 32, 44, 46, 48 en 50 van het rekendecreet, samen met de bepalingen van het Besluit van de Vlaamse Regering van 14/10/2011 betreffende de begroting en de boekhouding van de Vlaamse rechtspersonen evenals de bepalingen van het Besluit van de Vlaamse Regering van 14/10/2011 betreffende de boekhoudregels en de aanrekeningsregels van toepassing op de Vlaamse ministeries en de diensten met afzonderlijk beheer en betreffende de controle op de vastleggingskredieten.

B. Algemeen principe

De partijen streven naar een maximale afstemming en complementariteit van hun auditwerkzaamheden, met respect voor ieders autonomie, regelgeving en specifieke verantwoordelijkheden. Hiermee beogen zij dubbel werk te vermijden, de controlelast voor de geauditeerde entiteiten van de Vlaamse administratie, de lokale besturen en de begunstigden van de Europese structuurfondsen te verminderen en de kostenefficiëntie van hun audits te verhogen.

Informatiedeling tussen de verschillende partijen is dan ook de belangrijkste kerngedachte binnen het concept van single audit.

De principes vervat in deze afsprakennota hebben zowel betrekking op financiële audits en controles, als op operationele audits en performantieaudits die door de betrokken partijen worden uitgevoerd.

C. Permanent dossier

Alle partijen engageren zich om via het permanent dossier hun rapporten aan de andere partijen kenbaar te maken.

Volgende rapporten zullen in het permanent dossier worden opgeslagen:

Audit Vlaanderen:

- Auditrapporten van procesaudits Vlaamse administratie
- Auditrapporten van thema-audits
- Auditrapporten van adhoc audits Vlaamse administratie
- Auditrapporten van detectie-audits Vlaamse administratie
- Auditrapporten van organisatie-audits en rapporten met betrekking tot evaluatie van risicomangement binnen de entiteiten
- Rapporten met betrekking tot de opvolging van de aanbevelingen
- "Audit op audit"-rapporten

Forensische opdrachten Vlaamse administratie worden niet in het permanent dossier opgenomen.

Rekenhof:

- Ten behoeve van het Vlaams Parlement gebundelde opmerkingen bij de jaarrekeningen

---

¹ Beperkt tot de besturen waar, naast Audit Vlaanderen, het Rekenhof en/of bedrijfsrevisoren actief zijn (provincies, autonome gemeentebedrijven, ...).

- Brieven van het Rekenhof aan de Vlaamse minister van Financiën en Begroting met betrekking tot de opmerkingen bij de jaarrekeningen van de diverse rechtspersonen, samen met het antwoord van de minister
- Relevante opmerkingen over de ontwerpen van begroting en de toelichting en meerjarenplanning die aan het Vlaams Parlement worden medegedeeld.
- Gepubliceerde auditrapporten over specifieke thema's

Inspectie van Financiën

- Jaarlijks geformuleerde algemene aanbevelingen
- Rapporten van bijzondere audits overeenkomstig artikel 5 van het Besluit van 7 september 2012

Vlaamse Auditautoriteit

- Samenvattende auditrapporten die betrekking hebben op de Vlaamse overheid of haar instellingen

IBR

- Controleverslag
- Management letter

Departement Financiën en Begroting

- Analyseverslagen van de rekeningen

Alle partijen engageren zich om alle in het permanent dossier opgeslagen informatie actueel te houden en te laten vervolledigen mocht iets ontbreken.

Het Departement Financiën en Begroting staat in voor het beheer van het permanent dossier en moet op elk ogenblik een rapport kunnen genereren met een overzicht van autorisaties van toegang ervan. Dit rapport kan zowel opgesteld worden per entiteit als per controleactor over alle entiteiten heen die in het permanent dossier zijn opgenomen.

De informatie die de partijen in het kader van deze afsprakennota uitwisselen, is vertrouwelijk. Zij wordt niet aan derden doorgegeven en kan enkel worden aangewend in het kader van de uitvoering van de eigen opdracht. Informatie opgenomen in de verslagen of rapporten van een andere partij kan worden gebruikt in het kader van eigen onderzoek en er kan naar verwezen worden in de eigen rapporten.

Worden niet beschouwd als vertrouwelijke informatie:

- De informatie die op wettelijke wijze is bekomen bij een derde die door geen enkele vertrouwelijkheidsverplichting of geheimhouding is gebonden;
- de informatie die één van de partijen zelf heeft ontwikkeld zonder schending van deze afsprakennota;
- De informatie die publiek is of in het openbaar domein is gevallen zonder de tussenkomst of de fout van de partij die ze heeft ontvangen.

Wanneer een parlementslid gebruik maakt van zijn inzagerecht in een afgehandeld dossier van het Rekenhof waarin expliciet wordt verwezen naar bevindingen uit een auditrapport van een andere partij of bevindingen van een andere partij worden geciteerd, brengt het Rekenhof de betrokken partij hiervan op de hoogte.

D. Evaluatie risicomanagement

De meeste controles van de partijen zijn niet specifiek gericht op het globaal risicomanagement. Het risicomanagement van een entiteit zal dus nooit exhaustief in al zijn facetten worden geëvalueerd. De partijen zullen dan ook opmerkingen op het risicomanagement formuleren vanuit de uitgevoerde controles en hun bevindingen hieromtrent onderling uitwisselen.

Het voortraject dat een bedrijfsrevisor voert om zijn eigen risicoanalyse op te stellen kan op eenvoudige vraag van een partij ter beschikking van die partij worden gesteld.

E. Auditaanpak en -uitvoering

De partijen stemmen hun auditaanpak op elkaar af.

Overeenkomstig het algemeen principe gebeurt dit via informatie-uitwisseling inzake strategie en planning, monitoring en risicoanalyse, rapportering, controlemethodieken en handleidingen en goede praktijken. Iedere partij voert zijn opdracht autonoom uit. Hij bouwt voort op de werkzaamheden die zijn verricht door andere partijen die eerder in de controlecascade optreden.

De partijen kunnen informatie uit hun controlewerkzaamheden toelichten.

Bij de planning, uitvoering en rapportering over hun controles werken het Rekenhof en de bedrijfsrevisoren conform het ISSAI-normenkader voor audit in de publieke sector. In de praktijk hanteert het Rekenhof de auditstandaard ISSAI 1600 "bijzondere overwegingen - controles van financiële overzichten van een groep als leidraad voor de organisatie van zijn financiële controles.

Audit Vlaanderen past voor haar auditwerkzaamheden de IIA-normen toe.

De Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen volgt de normen zoals die zijn opgelegd door de diverse betrokken Europese verordeningen

F. Planning

De partijen stemmen de jaarplanning van de geplande controlewerkzaamheden op elkaar af.

De partijen bezorgen elkaar een goedgekeurde versie van hun jaarplanning.

De partijen informeren elkaar tijdig over de planning van hun auditactiviteiten bij entiteiten of organisaties van de Vlaamse administratie, de lokale besturen en de begunstigden van de Europese structuurfondsen, waar zij samen actief zijn. Belangrijke verschuivingen in de auditplanning worden tijdig gecommuniceerd, zodat elke partij hiermee rekening kan houden bij de planning van de eigen werkzaamheden.

De partijen informeren elkaar over de aanvang van een audit- of controleopdracht en kunnen elkaar informatie vragen over de stand van de uitvoering van de auditplanning.

G. Resultaatuitwisseling

De partijen maken maximaal gebruik van de resultaten van de audit- en controlewerkzaamheden die al door de andere partijen zijn uitgevoerd. Om dat te realiseren, stellen de partijen en het de resultaten van hun audit ter beschikking aan de andere betrokken partijen.

H. Fraude

International Standard on Auditing (ISA) 240 behandelt de verantwoordelijkheden van de commissaris met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten.

Paragraaf 15 van ISA 240 vereist dat een bespreking tussen de leden van het opdrachtteam van de commissaris wordt gehouden en dat de opdrachtpartner bepaalt welke aangelegenheden uit deze bespreking worden meegedeeld aan de niet bij de bespreking betrokken leden van het team (*i.e.* fraudebrainstorming). Bij deze bespreking dient specifiek aandacht te worden besteed aan hoe en waar de financiële overzichten van de entiteit vatbaar kunnen zijn voor een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude, met inbegrip van de wijze waarop de fraude zou kunnen worden gepleegd. Bij de bespreking mag geen rekening worden gehouden met de eventuele mening van de leden van het opdrachtteam dat het management en de met governance belaste personen eerlijk en integer zijn.

Daarenboven dient de commissaris, conform de parafen 25 t.e.m. 27 van ISA 240, de risico's op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude op het niveau van financiële overzichten en van beweringen met betrekking tot transactiestromen, rekeningsaldi en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen, te identificeren en in te schatten (*i.e.* frauderisicomatrix). Hij dient eveneens de algehele manieren te bepalen om in te spelen op de ingeschatte risico's op een afwijking van materieel belang op het niveau van de financiële overzichten die het gevolg is van fraude (ISA 240, par. 28-33), alsook de controle-informatie te evalueren (controlebevindingen)(ISA 240, par. 34-37).

Rekening houdend met de documentatievereisten overeenkomstig paragraaf 44 en volgende van ISA 240, wordt verwacht dat de commissaris volgende documenten ter beschikking stelt van de partijen:

- (a) de fraudebrainstorming die de significante beslissingen die tijdens de bespreking tussen de leden van het opdrachtteam zijn genomen met betrekking tot de mate waarin de financiële overzichten van de entiteit vatbaar zijn voor een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude documenteert; en
- (b) de frauderisicomatrix die de geïdentificeerde en ingeschatte risico's op een afwijking van materieel belang zowel op het niveau van de financiële overzichten als van beweringen die het gevolg is van fraude documenteert.

Tenslotte geven de paragrafen 45 t.e.m. 47 van ISA 240 in dit kader weer welke aspecten de commissaris in de controledocumentatie dient op te nemen, waaronder de algehele manieren om in te spelen op de ingeschatte risico's op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude op het niveau van de financiële overzichten, de aard, timing en omvang van controlewerkzaamheden, en het verband tussen deze werkzaamheden en de ingeschatte risico's op een afwijking van materieel belang op het niveau van beweringen die het gevolg is van fraude.

De bedrijfsrevisor of het Rekenhof bezorgt, in geval van indicaties van mogelijke fraude, zonder enig uitstel, aan Audit Vlaanderen een schriftelijke terugkoppeling van de bevindingen m.b.t. het onderzoek naar het frauderisico.

I. Slotbepalingen

De voorliggende afsprakennota doet geen afbreuk aan andere hogere normen zoals onder meer de antiwitwaswetgeving en de wetgeving openbaarheid van bestuur, die onverkort geldig blijven.

Onderlinge afspraken die bepaalde partijen maken, worden met alle partijen gedeeld. Desgevallend worden zij als addendum aan deze afsprakennota toegevoegd.

De partijen verbinden zich ertoe om de in de voorliggende afsprakennota aangegeven afspraken op loyale wijze na te leven.

De toepassing van deze afsprakennota wordt jaarlijks geëvalueerd, tenzij de partijen in onderling akkoord vaststellen dat hier geen nood aan bestaat. Deze evaluatie kan leiden tot een herziening van de afsprakennota.

Deze overeenkomst vervangt alle eerdere overeenkomsten die tot nu toe tussen de partijen onderling zijn afgesloten. De bestaande samenwerkingsakkoorden met de decentrale auditdiensten en de jaarlijkse afsprakennota's single audit met betrekking tot de rekeningen Vlaamse overheid blijven bestaan.

Op datum van **10 MEI 2017**

Bart Tommelein

Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie

**Bart
Tommelein
n
(Signature)**

Digitaal ondertekend door
Bart Tommelein (Signature)
DN: c=BE, cn=Bart
Tommelein (Signature),
sn=Tommelein,
givenName=Bart Joris,
serialNumber=6205042450
2
Datum: 2017.04.21 09:47:45
+02'00'

Koen Algoed

Secretaris-generaal Departement Financiën en Begroting

**algoed
ko**

Digitaal ondertekend door
algoedko
DN: dc=be, dc=vlaanderen, dc=fb,
dc=ARTISFB, ou=win7, ou=Users,
ou=FB, ou=Departement,
cn=algoedko,
email=koen.algoed@fb.vlaanderen.
be
Datum: 2017.04.10 11:08:49
+02'00'

Ignace Desomer

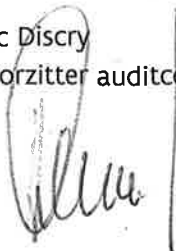
Voorzitter Rekenhof

**Ignace
Desomer
(Authenticati
on)**

Digitaal
ondertekend door
Ignace Desomer
(Authentication)
Datum: 2017.03.09
14:17:03 +01'00'

Luc Discry

Voorzitter auditcomité Vlaamse administratie

Jean-Pierre Bostoën
Voorzitter auditcomité lokale besturen

Eddy Guilliams
Administrateur-generaal Audit Vlaanderen

**Digitaal ondertekend door
Eddy Guilliams (Signature)
Datum: 2017.03.16
08:23:09 +01'00'**

Daniel Ketels
Inspecteur-generaal van Financiën, coördinator

**Daniël
Ketels
(Signatur
e)**

Digitaal ondertekend door
Daniël Ketels (Signature)
DN: c=BE, cn=Daniël
Ketels (Signature),
sn=Ketels,
givenName=Daniël Adolf,
serialNumber=550302481
53
Datum: 2017.03.13
10:43:47 +01'00'

Tony Mortier
Inspecteur van Financiën - Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen

**Tony
Mortier
(Signature)**

Digitaal ondertekend door
Tony Mortier (Signature)
DN: c=BE, cn=Tony Mortier
(Signature), sn=Mortier,
givenName=Tony Jan,
serialNumber=64092827303
Datum: 2017.03.13 10:33:05
+01'00'

Thierry Dupont
Voorzitter Instituut van de Bedrijfsrevisoren

Tom Meuleman
Ondervoorzitter Instituut van de Bedrijfsrevisoren